

Universiteit
Leiden

The Netherlands

Tocharian and Samoyed: on the question of Uralic substrate influence in Tocharian

Warries, A.R.

Citation

Warries, A. R. (2025, June 18). *Tocharian and Samoyed: on the question of Uralic substrate influence in Tocharian*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4250485>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4250485>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Dit proefschrift betreft twee afzonderlijke taalgroepen, het Tochaars en het Samojeeds, en hun mogelijke prehistorische contacten. Het Tochaars is een uitgestorven tak van het Indo-Europees die tot ongeveer duizend jaar geleden werd gesproken het Tarimbekken in het huidige Xinjiang, Noordwest-China. Hoe het Tochaars in die regio is gekomen vanuit het oorspronkelijke Indo-Europese taalgebied op de Pontisch-Kaspische Steppe is onzeker. Op basis van de meest recente archeologische en genetische inzichten ligt een migratie via zuidelijk Siberië voor de hand. Daar werd in het verre verleden al een voorstadium van het Samojeeds gesproken, en de voorouders van de Tocharen hadden dus onderweg naar het Tarim Bekken mogelijk contact met de sprekers van dit pre-Samojeeds.

Archeologie en genetica geven verder geen uitsluitsel over dit mogelijke contact, maar de vergelijkende taalwetenschap kan wel inzichten bieden. Voor een aantal vanuit het Indo-Europees gezien afwijkende aspecten van het Tochaars is voorgesteld dat ze voortkomen uit contact met talen zoals het vroege Samojeeds of het Oeraals, de bredere taalfamilie waartoe het Samojeeds behoort. In dit proefschrift worden verschillende aspecten van het Tochaars vanuit dit oogpunt nader onderzocht om de hypothese over prehistorisch contact te kunnen beoordelen, en zo de hypothesen over de migratieroute van de Tocharen taalkundig te toetsen.

De relatieve chronologie van de diachrone ontwikkelingen in de klanken van het Tochaars en het Samojeeds worden eerst elk afzonderlijk in detail behandeld, en vervolgens worden de data bij elkaar gebracht in een vergelijking van de klanksystemen. De conclusie is dat het gehele pre-Tochaarse klanksysteem, de medeklinkers én de klinkers, in het verleden erg leek op dat van het vroege Samojeeds (hoofdstuk 2-4).

De bespreking van de ontwikkeling van het Tochaarse klanksysteem wordt voortgezet met de plaatsing van de klemtoon. Het Tochaars had, voor zover zichtbaar, de klemtoon op de tweede lettergreep (in drielettergrepige woorden). Hiermee wijkt het af van het Samojeeds, waar de klemtoon vanouds vast op de eerste lettergreep valt. Aan de hand van ontwikkelingen in de lettergreepstructuur in het pre-Tochaars wordt beargumenteerd dat een eerder stadium van het Tochaars de klemtoon eerst wel op de eerste lettergreep had, net als het Samojeeds (hoofdstuk 5).

Het Tochaarse naamvalsysteem is grotendeels vernieuwd ten opzichte van de Indo-Europese voorouder. Vooral de Tochaarse perlatief doet erg denken aan de Samojeedse prolatief, maar het is onmogelijk om met zekerheid te bepalen hoe oud de Samojeedse prolatief zelf is. De Tochaarse en Samojeedse naamvalsystemen lijken op elkaar wat betreft hun algehele structuur, maar in de details zijn er ook verschillen. Het blijft onzeker in hoeverre we hierbij te maken hebben met latere ontwikkelingen, en in

hoeverre de kern van het Tochaarse systeem kan zijn ontstaan door Samojeedse invloeden (hoofdstuk 6).

In dit proefschrift wordt ook een nieuwe overeenkomst tussen het Tochaars en het Samojeeds voorgesteld, namelijk in het systeem van de deelwoorden. Het Tochaars kent meerdere soorten deelwoorden, waarvan er slechts een kan worden omschreven als een actief deelwoord. De andere zijn contextueel, d.w.z. hun interpretatie als actief of passief hangt af van de rest van de zin en is niet inherent aan het deelwoord zelf. Contextuele deelwoorden komen veel voor in het Samojeeds, en ook in andere talen van Siberië. Wat de Tochaarse deelwoorden verder verbindt met het Samojeeds is dat het Tochaars naast deelwoorden voor de tegenwoordige tijd en de verleden tijd ook een negatief deelwoord en een deelwoord van noodzaak heeft. Diezelfde vier soorten deelwoorden kenmerken ook het Samojeedse systeem (hoofdstuk 7).

Ook het Tochaarse finiete werkwoord vertoont een markante overeenkomst met het Samojeedse werkwoord. In alle oude Indo-Europese talen worden werkwoorden vervoegd voor persoon en getal van het subject, maar in het Tochaars bestaat daarnaast nog een reeks achtervoegsels waarmee ook het object gemarkeerd wordt. Dit is vergelijkbaar met de zogenoemde objectieve werkwoordconjugatie van verschillende Oeraalse talen, waaronder het Samojeeds. Binnen de Oeralistiek is de interpretatie en de reconstructie van de objectieve conjugatie een omstreden onderwerp, en er bestaat onenigheid over de oorsprong en de ouderdom ervan. Hier wordt beargumenteerd dat de objectieve conjugatie zeker zo oud is als het Proto-Oeraals, wat betekent dat de objectieve conjugatie ook al bestond in het vroege Samojeeds en niet pas later is ontstaan. Het Tochaarse systeem van objectmarkering kan dus zijn ontstaan onder invloed van de pre-Samojeedse objectieve conjugatie (hoofdstuk 8).

Mogelijke woorden die vanuit het Tochaars in het Samojeeds zijn geleend worden als laatste besproken. Het gaat om zeer weinig voorbeelden, maar deze vormen toch een welkome ondersteuning van de grammaticale aspecten van de contacthypothese (hoofdstuk 9).

Leenwoorden bieden bovendien een van de weinige aspecten van de vergelijking die specifiek aansluiten op het Samojeeds, en niet ook op het Oeraals in bredere zin. De taalkundige kenmerken van het Tochaars passen bij een migratieroute via zuidelijk Siberië en contact met vroeg Samojeeds, maar er is nog vervolgonderzoek nodig naar de vroege voorgeschiedenis van ook de andere talen van de regio om een complexer en genuanceerder beeld te krijgen.